

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Privacy in de kerk

Onlangs waren we voor een paar dagen in Zeeland. Daar hoort het strand bij. Opvallend is, hoe met zoveel mensen bij elkaar er zo weinig behoefte aan privacy is. In een absoluut minimum aan kleding laten mensen zich zien. Het kan ze kennelijk niet veel schelen. Lichaamsdelen die je anders zorgvuldig bedekt, worden aan de zon en nieuwsgierige blikken blootgesteld. We denken aan de steeds meer toenemende gewoonte voor vrouwen om ‘oben ohne’ te lopen, zoals onze oosterburen dat uitdrukken, die in groten getale nog steeds aan onze stranden te vinden zijn.

J.H. Kuiper ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - J.H. Kuiper Privacy in de kerk	I
<i>Meditatief</i> - R.R. Roth Avondmaal: genade voorop	4
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten Psalmen zingen zonder sluier	5
<i>Achtergronden</i> - B. Kamphuis Oost en West - schooldagtoespraak 2008	7
<i>Synode impressies</i> - S. Verkade Zwolse zaken (13)	10
<i>Boekbespreking</i> - J. Westert Rugzak met ethische adviezen	12
<i>Varia</i> - C. Roest Pastoraat en dwangstoornissen	14
<i>Uit de kerken, Persberichten</i>	

Zodra je die zandvlakte verlaat, wordt alles weer min of meer keurig opgeborgen. Mensen voelen zich niet veilig zonder kleren. Het is een van de werktuigen van minder democratische regimes om mensen van hun bedekking te beroven voor een ondervraging. Kennelijk creëren we via kleding een sfeer van veiligheid om ons naakte lijf. Daarvoor zijn ze ook gegeven door God zelf, na de zondeval.

Aanleiding om na te denken over de vraag, of dat ook verder gaat dan de bedekking van de buitenkant. Hoe open kan een kerkelijke gemeente zijn? Uiteraard gaat dit artikel niet over letterlijke ontbloting, al is dat in de kerkgeschiedenis wel een paar keer in praktijk gebracht. Het gaat over de vraag naar de grenzen van de al dan niet gezonde nieuwsgierigheid of belangstelling binnen de gemeente en over de waarborgen van de privacy.

De kleine groep

Aanleiding voor dit nadenken is wat dr. Jaap Modderman in een interview ter gelegenheid van zijn promotie naar voren bracht in het Nederlands Dagblad. Hij bespreekt het verschijnsel van de kleine groep, dat binnen een paar jaar ingang gevonden heeft binnen de kerk, als instrument om de gemeenschap te bouwen. Hij constateert in gesprekken dat mensen niet bij voorbaat van plan zijn wat ze bezighoudt op tafel te leggen en ziet dat als een teken dat de kleine groep niet brengt wat die belooft: een sfeer van veiligheid, waarin plaats is voor persoonlijke ontboezemingen. Zijn dissertatie (kerk in delen) heb ik nog niet kunnen bestuderen;

omdat hij een tekening geeft van de (veranderingen binnen de) gereformeerde kerken komt die vast wel naar voren in het Jaaroverzicht voor het Handboek. Wel wil ik alvast nadenken over dat punt van openheid: pleit de schroom van mensen om in de kleine groep echt open te zijn voor of tegen die groep? Overigens zonder eventueel negatieve ervaringen rond zo'n groep te ontkennen. Daarover kan ik niets zeggen.

Openheid

Mensen beschermen zichzelf via allerlei mechanismen. Je laat niet zomaar het achterste van je tong zien. Daarvoor moet je kunnen vertrouwen. We hebben allemaal geleerd, soms door heel nare ervaringen heen, dat dit niet zomaar kan. Dat er zomaar misbruik gemaakt wordt van je kwetsbaarheid. Je kijkt dan een volgende keer wel uit. Dat is de werkelijkheid. Als jong kind leer je dat al. Je begint met mensen te vertrouwen en binnen een paar jaar blijkt dat dit maar tot op zekere hoogte kan. Het hoeft dan nog niet eens over kindermishandeling of seksueel misbruik te gaan. Een van de merkwaardigste dingen die ik soms tegenkom is dat ouders zo ongegeneerd over hun kinderen kunnen praten. Je hoeft dan als kind maar een keer te merken dat wat je zomaar over jezelf verteld hebt, even later publieke kennis is van de buurvrouw, de vriendin, de collega, om te besluiten de volgende keer je mond te houden.

Voor leden van een kleine groep en anderen, ambtsdragers en zo, is het belangrijk dit te beseffen. Je kunt je inzetten om veiligheid te garanderen, waarbinnen de ander zich kan openen en weer mensen kan binnenlaten in de privé-sfeer. Dat spreekt niet vanzelf en ik zie het ook niet als tekortkoming van een kleine groep in het algemeen dat mensen dan toch besluiten om dingen niet te vertellen, terwijl ze die zaken als het erop aan komt graag eens zouden willen bespreken. Er zit een rem. Dat is maar goed ook.

Publiek en privé

We werken dat laatste even uit. Je kunt een hoog ideaal hebben van de christelijke gemeente, dat je daar zonder meer alles aan iedereen kunt vertellen. Het zijn toch allemaal kinderen van God? Waarom zou je dan een blad voor de mond nemen?

Dit hoge ideaal struikelt op twee manieren. Allereerst, omdat al die kinderen van God in een proces van vernieuwing zitten. Je hebt te maken met de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe. Soms loopt het bijna onherkenbaar door elkaar. Er is, we noemden het in de inleiding op dit artikel, ooit een gemeente geweest die vond dat je onder het nieuwe verbond zo van de zonde verlost was, dat je je kleren wel kon uitlaten. Het liep op niets uit. 'Geestelijke naaktloperij' loopt ook vast op de aanwezigheid van de zonde. Je moet met de aanwezigheid ervan rekenen, zonder die een wettige plaats te geven. De kleine groep is geen kolonie van de hemel en de gemeente in zijn geheel nog minder.

Ten tweede - eigenlijk veel belangrijker - is de erkenning dat je niet met iedereen op hetzelfde niveau contact hoeft te hebben. De privé-sfeer heeft zijn eigen waarde, ook zonder aan de aanwezigheid van de zonde te denken. Denk aan de speciale plaats die Johannes onder de apostelen innam: hij was de discipel van wie Jezus veel hield. Als je in iemands privé-leven binnengelaten wordt, is dat een geweldig compliment. Je hebt daar niet zomaar recht

op. Ga maar na hoe een vriendschap groeit. Of een relatie. Eerst spreek je af op een neutrale plek. Later volgt de intimiteit.

Er is ook een ander aspect. Het kan ook een teken van een totaal gebrek aan gevoel voor eigenwaarde zijn als je zomaar met allerlei mensen over heel persoonlijke dingen praat. Niet alles is voor iedere ander bestemd. Ook als je als ouderling komt, of als diaken, pastoraal medewerker of wat ook, heb je niet zomaar het recht om allerlei onbescheiden vragen te stellen, die je zelf ook niet van een ander zou pikken. Het hoort bij de veelvormigheid van het leven dat je die verschillende sferen erkent. Je hoeft je niet bloot te geven voor iedereen.

Het is daarom goed voorstelbaar dat een kringleider in de groep, een voorzitter van een bijbelstudievereniging of een ambtsdrager in een pastoraal gesprek de vraag stelt: wil je dit allemaal wel vertellen? Zeker als het vermoeden opkomt dat er inderdaad wel eens sprake kan zijn van een gebrek aan eigenwaarde.

Nieuwsgierigheid

Natuurlijk willen we graag alles weten van een ander. Mrs Robinson, de song van Simon and Garfunkel uit de jaren zestig, spreekt boekdelen: we willen graag alles weten voor onze dossiers. Maar welkom in de kerk! En natuurlijk is het leuk om er daarna met elkaar over te praten. Lekker roddelen, noemen we dat. Op de koffie of op de kerkenraad - beide komt, vermoed ik, evenveel voor. Massa's mensen verdienen er goed geld aan, via de roddelpers. Dan gaat het om de privé-zaken van bekende Nederlanders. We hebben geen abonnement, maar we lezen het wel, bij de kapper.

Nieuwsgierigheid is een goede zaak. Het is ook niet erg om vragen te stellen. Maar het is goed om te beseffen dat je niet alles hoeft te weten om mee te leven. De intieme details van de buikoperatie van zuster X hoeven echt niet van de kansel uitgemeten te worden, om voor haar en de haren te kunnen bidden. Dat geldt voor heel veel dingen. Het is goed om je nieuwsgierigheid grenzen te stellen, vooral als mensen door wat ze meemaken toch al in een kwetsbare positie verkeren. Later zijn ze je er dankbaar voor.

Vanuit de bijbel kun je dat onderbouwen door de nadruk die Paulus legt op de betrouwbaarheid als vereiste voor opzieners en diakenen (1 Timoteüs 3). Opvallend is ook de nadruk bij alle ambten, inclusief dat van 'alle gelovigen' (Titus 2) op bezonnenheid, dat ik een dezer dagen mooi omschreven vond als: je koppie erbij houden. Als Paulus spreekt over de positie van de weduwen (ik ga hier niet in op de vraag of hij het over een soort ambt heeft), is weer net zo opvallend dat hij jonge weduwen ervoor waarschuwt om overal op bezoek te gaan en zich overal mee te bemoeien. Wat hij bij hen als bezwaar ziet, is echt niet alleen tot die categorie mensen in de gemeente beperkt. Sta maar stil bij je eigen ervaring: als een ander je grenzen respecteert, ben je bereid om meer van jezelf te laten zien. Als een ander om wat voor reden ook al te nieuwsgierig is (waarom vraagt mijn chef zo nadrukkelijk of het allemaal wel lukt), ga je afschermen, geef je nietszeggende antwoorden. Als je assertief bent, spreek je de ander over die grensoverschrijding aan.

Diaconale openheid

Een voorbeeld wil ik er graag uitlichten. Een gezin van de gemeente komt in de moeite. In alle geheimhouding wordt geholpen. Zou het mooier geweest zijn als er

gewoon openheid was: die en die zijn in de problemen gekomen. Laten we hen helpen. Zo wordt het wel eens gebracht. Het zou dan de armoede van de gemeente zijn als dat (nog) niet kan. Of de armoede van de betrokken leden, die hun vuile was niet buiten willen hangen. Dat is één kant van de zaak. Het is goed te streven naar een gemeente waarin het veilig is om ook open te zijn over je minder geslaagde acties in het leven. God begint bij ons allemaal bij het nulpunt; waarom zouden wij dan van elkaar niet de minder mooie dingen aanvaarden? De andere kant is dat je dan wel goed moet onderscheiden. Soms kan die openheid, na een band bijvoorbeeld. Soms blijft gewoon de regel van de kiesheid gelden. Zou je zelf allerlei details over je eigen persoonlijk leven willen publiceren? Achter die armoede kan een beschamend verhaal zitten over de oorzaken ervan, dat echt niet iedereen hoeft te weten.

Gemeenschap der heiligen

Gemeenschap der heiligen is niet hetzelfde als vriendschap. Misschien is het voor die gemeenschap wel goed om de nodige afstand te bewaren. Dat was tenminste de opmerking van iemand die gezien haar leeftijd door schand en schande wijs geworden was. Laat de privé-zaken liggen waar ze horen te liggen. Juist dat draagt bij aan het gevoel van veiligheid: ik hoef me niet 'uit te kleden' om toch geaccepteerd te worden. Misschien leg je dan juist je hart op tafel.

Dat heeft ook te maken met de dynamiek in het woord heiligen. Die proef je als je de brief aan de Korintiërs leest. Geroepen heiligen die er binnen de gemeente op veel gebieden niets van terechtbrengen. Het heeft te maken met die oerreformatische aanduiding van de christen als zondaar en rechtvaardige tegelijk. Als je Christus en de band met Hem, de kennis van Hem, weglaat uit de gemeenschap blijft er een karikatuur over. Dat wij met elkaar Hem nodig hebben, maakt je blijvend bescheiden. Gemeenschap in kleine of grote groep is gebaat bij het hanteren van de goede grenzen.

Privacy

We denken hierover na in een land waar veel gediscussieerd wordt over privacy. In het kader van de bestrijding van terrorisme staan we een grote mate van inbreuk op de privacy toe. Vaak onder het mom: als je niets te verbergen hebt, mag iedereen toch meekijken. De gordijnen open, zodat iedereen kan zien waar je op de TV naar kijkt. Toch zijn er afspraken over gemaakt in Nederland, die ook de kerk raken. Daarom hebben de Deputaten Generaal Synodale publicaties ook een privacyreglement gepubliceerd (zie hun website) dat de plaatselijke kerken kunnen overnemen. Moeten overnemen, om nog met publieke ledenlijsten en dergelijke te kunnen werken. Al langer is bekend dat als iemand zijn naam niet genoemd wil hebben in de (openbare) eredienst, dat ook niet mag. Dit kan een rol spelen bij een eventuele onttrekking aan de gemeenschap van de kerk.

Need to know

Wie weleens naar een Engelse detectiveserie kijkt, is het vast wel eens tegengekomen. De uitdrukking need to know. Die legt het accent niet op vertrouwelijkheid of geheimzinnigheid, maar om elkaar dingen vertellen op een need to know basis.

Toch is deze houding ook toe te passen in de verhoudingen binnen de gemeente. Wij zijn allemaal nieuwsgierig. Soms is dat een deugd; vaak een ondeugd. We willen dingen weten. Achter elk antwoord doet echter een nieuwe vraag op. Het ging om de houding: *moet* ik dit allemaal weten? Wat is mijn taak in dat geheel. Heb ik dat nodig om mee te leven? Of kan dat ook zonder de laatste details. Aan een kerkenraad is bijvoorbeeld de verdere uitwerking van de tucht toevertrouwd. Dat hebben we met elkaar gedaan. Dat zeggen we tenminste in de catechismus. (zondag 31). Daarmee zeggen we tegelijk: wij kunnen niet alles overzien. Doen jullie dan voor Gods aangezicht wat je moet doen. In alle openheid waar dat kan; in alle vertrouwelijkheid waar dat nodig is. Wat voor iedereen blijft is het gebed. Dat is een bron van kracht. Juist omdat je de dingen waar je zelf geen weg in weet, in handen mag leggen van God die mensen beter kent dan ze zichzelf kennen en absoluut rechtvaardig is.

Het vloerkleed en de mantel

Vroeger lag er zeil in de kamer met in het midden een vloerkleed. Als je snel de zaak wat wilde opredden, veegde je de pluizen en andere ongerechtigheden gewoon even onder het kleed. Later kom je het dan wel weer eens tegen. Dat is symbolisch geworden voor een aanpak van problemen, waarbij ze eigenlijk ontkend worden. Of weggestopt. Met problemen gaat het dan anders dan met pluizen: in het donker groeien ze. Mijn opmerkingen in dit artikel zijn dus geen pleidooi voor een vloerkleed op de kerkvloer. Ze zijn ook ingegeven door de zorg dat ik merk dat moeiten van een ander zomaar die van mij kunnen worden, zonder dat God mij die te dragen geeft. Voor de rest: laten we het vloerkleed in de kerk maar de deur uitdoen en de mantel van de liefde te voorschijn halen. Ik weet best dat in het gewone taalgebruik vloerkleed en mantel heel dicht bij elkaar liggen. Er is echter een enorm verschil. De mantel van de liefde is de mantel van de vergeving (1 Kor 13, vgl Genesis 9). Daar is bij het vloerkleed geen sprake van. Ze komen pas weer gevaarlijk dicht bij elkaar als je bijvoorbeeld van wat God uit genade geeft (vergeving) een recht maakt in je omgang met anderen. Een afgedwongen verzoening is een bron van nieuwe ellende.

Openheid als geschenk

Als predikant heb ik me vaak verwonderd over de openheid van mensen om over zichzelf te praten. Als mens ben ik blij met andere mensen bij wie ik mijn eigen verhaal kwijt kan. Openheid onderling is een groot geschenk. In dit artikel gaat het om het zuiver houden van dat geschenk door de grenzen van jezelf en anderen in acht te nemen. Er had veel meer besproken kunnen worden (heeft bijvoorbeeld de biecht een plaats in ons kerkelijke leven). Het had over veel meer praktijken kunnen gaan. (Wat zeg je wel of niet in een e-mail bijvoorbeeld, of op Hyves). Het door Modderman geschetste gebrek aan openheid geeft aan dat we nog niet in het paradijs leven. Tegelijk ben ik dankbaar voor de gelegenheid tot openheid die God zij dank in veel gemeenten in allerlei kleine of grote verbanden gegeven wordt.

Ds. Jan Kuiper is productontwikkelaar bij het Steunpunt Gemeentebouw.

Avondmaal: genade voorop

Vanaf die tijd begon Jezus zijn leerlingen duidelijk te maken dat hij naar Jeruzalem moest gaan en veel zou moeten lijden door toedoen van de oudsten, de hogepriesters en de Schriftgeleerden, en dat hij gedood zou worden, maar op de derde dag uit de dood zou worden opgewekt. Petrus nam hem ter zijde en begon hem fel terecht te wijzen: 'God verhoede het, Heer! Dat zal u zeker niet gebeuren!'

Matteüs 16:21,22

R.R. Roth ■

*Wat gaat voorop bij het avondmaal, je geloof of Gods genade?
We willen niet zeggen dat geloof voorop gaat, dus het antwoord moet genade zijn.
En dat antwoord is goed.
Maar waarom wringt dit antwoord dan toch?
Omdat in onze praktijk geloof eerst moet blijken, en daarna iemand pas mag meevieren.
Eerst geloof, dan avondmaal, zo is de ervaring.
Waarom gaat de genade dan toch vooraf aan het avondmaal, ook in onze praktijk?
Dan moet je bedenken dat aan het avondmaal je doop vooraf ging.
God begint als gevende God, als werkende God in jou.
En als die genade van God uitmondt in geloof waarmee jij Jezus omarmt, dan mag je aan het avondmaal aan.
De genade gaat voorop, ook wanneer geloof in God als voorwaarde gesteld wordt om aan te gaan.*

*Ik zie jongelui ermee worstelen.
Gaandeweg wordt de afstand tot hun doop groter in tijd en vaak ook in betekenis.
En vervolgens komt het avondmaal in beeld.
Broodnodig, dat zien ze zelf ook wel, maar wanneer mag ik aan?
Waar de band met de doop vervaagt wordt het opdoemende avondmaal beleefd als een voorwaardelijke maaltijd.
Misschien willen we onze jongeren dit niet zo laten ervaren, en zeggen we het zo niet.
Maar feit is dat ik een boel jongelui zo tegen kom: de doop is geweest, dat was een mooi cadeau.
Nu moet ik: eerst geloof, dan genade.
Als er iets is wat mij bezig houdt, is het wel deze vraag van jongeren rond het avondmaal.*

*Waar de genade van de doop krachtig wordt vast gehouden, zullen jongeren makkelijker belijdenis doen.
Eerder ook, vermoed ik.
Ik denk dat volwassen mensen in de kerk dat ook opnieuw moeten gaan zien.*

*Om zelf sterke stimulansen te blijven rond onze kinderen, onze jongeren, om de genade echt voluit op de eerste plaats te zetten.
De jongere moet horen dat hij gedragen wordt door de genade en niet eerst zelf moet leren lopen.
Want dat is onbegonnen werk in de kerk.
Genade leert wandelen met God, niemand doet dat zonder genade.*

*De leerlingen van Jezus maken dat ook mee, op een voor ons verrassende manier overigens.
In onze traditie worden de leerlingen van Jezus vaak opgevoerd om te onderstrepen dat avondmaalsgangers gelovig moeten zijn.
De leerlingen hebben immers vooraf aan de viering hun geloof in de Christus beleden (Mt. 16:16).
Aan dit geloof van de leerlingen wil ik niks af doen, maar zou het voor ons genoeg zijn om ze avondmaal te laten vieren?
Meteen na hun belijdenis begint Jezus namelijk aan een nieuw onderdeel van zijn onderwijs.
Lijden, sterven, opstanding, dat is de hoofdstukindeling van dat onderwijs.
Maar de leerlingen moeten er niets van hebben (Mt. 16:21,22).
En dat onbegrip en verzet duurt het hele lijden en sterven en opstaan lang, totdat Jezus hen laat begrijpen dat Hij de Schrift zo vervullen moet (Lucas 24:44-46).*

*De leerlingen geloofden de Christus, maar ze wilden niet aan de lijdende, stervende en uit de dood weer op te stane gestalte van Hem.
En met deze leerlingen viert Jezus avondmaal, tijdens het laatste leertraject.
Eerst genade, dan geloof, ook bij het avondmaal dat deze leerlingen vieren.*

Ds. Robert Roth is predikant van de Gereformeerde Kerk te Oegstgeest.

Psalmen zingen zonder sluier

wandelen met God

Is er binnenkort een dienst met belangstellenden? Of iets met de jeugd? Openbare geloofsbelijdenis? Fijn, dan gaan we vast ook uit Opwekking zingen.

Onmiskenbaar is dat verlangen aanwezig, bij steeds meer mensen. En dat is ook wel te begrijpen. Het vrije lied is vaak doorzichtiger dan een psalm. Je kunt daar meteen je hart in leggen. De meeste psalmen zijn niet zo gemakkelijk. Soms vraag je je af, wat je nu eigenlijk zingt. Toch, als je dat onderzoekt, word je royaal beloond.

B. Luiten ■

De psalmen gaan over Jezus Christus

Onze Heer Jezus Christus was duidelijk over het Oude Testament: 'de Schriften getuigen van Mij', vatte Hij samen (Joh. 5:39). En Paulus schreef over een 'sluier' die over het OT blijft liggen wanneer Jezus niet wordt beleiden (2 Kor. 3:7-18).

Daarin ontvangen wij meteen de sleutel tot het verstaan van de liederen in het Oude Testament. Ze zijn gecomponeerd door ingeving van de Heilige Geest, die op aarde vooral tot taak heeft te getuigen en te laten getuigen van de Verlosser. In alles is Hij erop uit de Zoon te verheerlijken (Joh. 16:14). De Zoon, in wie wij ook de Vader ontvangen.

Op die manier wordt in het Nieuwe Testament vrij vaak op de psalmen teruggegrepen, juist als het erom gaat te laten zien wie Jezus is. In de eerste twee hoofdstukken van de brief aan de Hebreeënen worden citaten gegeven uit de Psalmen 2, 97, 104, 45, 102, 110, 8 en 22, die stuk voor stuk blijken te dienen om Jezus bekend te maken. Verderop volgen nog de Psalmen 95, 40, 56 en 118. En zo zou er veel meer te noemen zijn.

De psalmen gaan ook over mij

Jezus zegt het, en het wordt zo toegepast in de Bijbel zelf: *de psalmen gaan over Hem!* Dat is belangrijk om te weten tijdens het zingen. Gaan die liederen dan niet over jezelf, over je eigen vreugde en verdriet, je hoogten en je diepten? Jazeker, dat gaan ze óók. Daarin zijn ze juist zo levensecht. Voor alle situaties is er een lied om naar God toe te gaan, om het leven te leggen in zijn hand, zelfs als het volslagen donker is geworden (Psalm 88). *Maar dat is zo, omdat ze over Jezus gaan en wij in zijn leven mogen delen.* Dat is hun geheim. Heel de Schrift gaat over Jezus, ook de psalmen. Wie dat aanvaardt, ontdekt: 'nu gaat de

Schrift ook over mij'. Let bijv. op Psalm 40:

*Offers en gaven verlangt U niet,
brand- en reinigingsoffers vraagt U niet.*

*Nee, U hebt mijn oren voor u geopend
en nu kan ik zeggen: 'Hier ben ik,
over mij is in de boekrol geschreven.'*

*Uw wil te doen, mijn God, verlang ik,
diep in mij koester ik uw wet.*

Dit gaat over Jezus, heel duidelijk. Zo wordt dit later ook aangehaald. Maar in Hem gaat het ook over mij, dat ik zo opnieuw mag leven, innerlijk met God verbonden.

Kijk bijv. naar Psalm 26:

*Doe mij recht, HEER,
want zonder dwalen ben ik mijn weg gegaan,
op U, HEER, heb ik vertrouwd,
ik wankelde niet.*

*Doorgrond mij, HEER, en ken mij,
Peil mijn hart en mijn nieren.*

Wie kan dat zingen dan Jezus alleen, die geen zonde heeft gedaan terwijl Hij ons leven overdeed? En toch, wie Hem zo ontvangt, mag dit meezingen *over zichzelf*: ik ben in Gods ogen nu net zo rechtvaardig als Hij. Is dat niet geweldig?!

Deze diepgang en dubbele zeggingskracht is typerend voor de psalmen. Daarom vervelen ze nooit, maar gaan ze door de eeuwen mee, terwijl de vrije liederen (met hun eigen waarde) komen en gaan.

Pascha-psalmen

En wat gebeurt er dan, als Jezus *zelf* psalmen gaat zingen? Want dat is gebeurd, zelfs op een heel cruciaal moment. Het was de nacht van het verraad. Jezus wist dat, terwijl Hij nog aan tafel zat. Hij vierde Pascha en stelde het avondmaal in. Vervolgens zong Hij de lofzang (Mat. 26:30), om te vertrekken naar Gethsémane.

Hij zong. Omdat Hij zo in de stemming was? Waarschijnlijk niet. Je hoeft niet blij te zijn om te zingen. Je kunt dat ook doen om je vast te houden aan God, aan zijn werk, aan zijn leiding, aan zijn koningschap. Zo hebben martelaren zingend op het schavot gestaan, ze prezen God aan wie ze mochten toebehoren in leven en sterven. *Jezus hield zich zingend vast aan alles wat over Hem geschreven stond, en in Hem over ons.*

Hij zong de psalmen van het Pascha, 113-118, waarin de weg herkenbaar is van Egypte naar Kanaän, van de dood naar het leven.

Let op Psalm 113:

*Wie is gelijk aan de HEER, onze God,
Die hoog daar boven zijn woning heeft,
die zijn oog richt naar beneden,
wie in de hemel en op de aarde?*

*Hij verheft uit het stof wie berooid is,
Uit het vuil tilt Hij op wie alles ontbeert.*

Hij ziet de mensen zitten in het vuil van hun ellende.

Maar dan, Hij haalt ze uit die diepte omhoog naar Psalm 118:

*Open voor mij de poorten van de gerechtigheid,
ik wil binnengaan om de HEER te loven.*

Van die weg is eeuwen lang gezongen, tallozen mochten die weg tot God gaan. En nog is het onze weg uit onze ellende omhoog.

Maar dat kan alleen zo zijn, omdat Jezus toen zo deze weg wilde worden. Hij zong en Hij ging. Diep in het stof zou Hij moeten buigen, tot in het stof van de dood. Alleen zo zou Hij kunnen roepen dat de 'poorten der gerechtigheid' voor Hem open zouden gaan. Die poort is voor Hem allereerst de steen voor zijn graf: weg ermee, open die poort! Voor Hem en voor ons.

Dat zijn de psalmen ten voeten uit: *ze zijn niet te zingen als Jezus niet eerst hun inhoud had willen worden.* De Pascha-psalmen, ze gaan over Hem en Hij heeft ze waar gemaakt. Nu ontlene ze aan Hem hun volle kracht en doorwerking, voor ieder die ze gelovig op de lippen neemt. Nu zingen wij van poorten, die Hij heeft geopend en die wij mogen binnengaan.

Niet te snel naar je toe halen

Zingen wij de psalmen dan niet gauw oppervlakkig? Te veel vanuit onszelf alleen? Ligt daarin dan niet een oorzaak van misverstand en onbegrip?

Neem bijv. het overbekende begin van Psalm 116:

*De HEER heb ik lief, Hij hoort mijn stem, mijn smeken.
Banden van de dood omknelden mij,
angsten van het dodenrijk grepen mij aan,
ik voelde angst en pijn.*

Toen riep ik de naam van de HEER:

'HEER, red toch mijn leven.'

Velen hebben zich hierin herkend, en dit zo gezongen.

Maar hebben ze ook onze Heer Jezus hierin herkend? Dit is zijn lofzang allereerst. Zie je Gethsémane hierin, zijn worsteling daar, de banden van de dood die Hem omstrengelden, zijn roep om hulp en onder alles toch zijn liefde tot God?

Dat hoef je maar één keer te zien om nooit meer te vergeten. Voortaan zing je Psalm 116 diep uit je hart. En wat doe je dan? Je verkondigt Jezus Christus, zijn bitter lijden bewust gezocht. En vandaar uit gaat het lied ook over jezelf: nu zal zijn Vader mij nooit meer verlaten, in geen moeite of verdriet.

Let steeds op Jezus

En zo zijn er nog veel meer voorbeelden te noemen.

Hoe kan iemand zingen over de vreugde van de wet, Psalm 119, als hij niet eerst de belofte daarin ziet? De belofte van vervulling, van nieuw leven door genade alleen? De naam Jezus komt er nog niet in voor, maar wel dat we onze gerechtigheid van God ontvangen. Onze gerechtigheid die onze Heer Jezus nu is. Zo kan zelfs worden gezongen, dat de wet *levend* maakt (vers 25, 37, 40, 93).

En verder, alle psalmen die gaan over vrijheid, vergeving, ontferming, Gods nabijheid en regering: als we die zingen, verkondigen wij onze Heiland, en ons leven in Hem.

Gaan we oefenen?

Daarom zijn de psalmen dus niet laagdrempelig. De teksten gaan diep, heel Gods welbehagen in Jezus Christus komt hierin naar je toe. Daardoor kan de drempel echt wel te hoog zijn voor mensen die nog weinig weten. Denk aan gasten, toetreders en kinderen. Die kunnen van sommige psalmen vrijwel niets begrijpen. Ze worden op het verkeerde been gezet als we zomaar zingen over Sion, Jeruzalem, beloofde welvaart en vrijheid, enz. Daarom is het wel te begrijpen, dat ook *Opwekking* wordt gepakt. Daar zijn prachtige liederen bij die om hun eenvoudige taal en pure aanbidding hun eigen waarde hebben. Terwijl onvervangbaar is, voor alle tijden, wat de Geest zelf voor ons in de psalmen heeft gelegd.

Nergens staat de voorwaarde, dat we elke psalm in één oogopslag moeten begrijpen. Laten we onszelf dat dan ook niet wijsmaken, met als gevolg dat alles onbegrepen blijft wat we niet meteen doorzien. Dan krijg je inderdaad een stuk vervreemding, maar dat ligt dan aan onszelf. Dan zeggen mensen: 'die psalmen gaan niet over mijn leven', en ze willen wat anders. Die mensen moesten eens weten hoe die psalmen over hun leven gaan! Ja, dat zouden we echt moeten weten.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Almere-West - beroepen: R.H. Knigge te Amsterdam-Zuidwest

Enumatil - beroepen: R.H. Knigge te Amsterdam-Zuidwest

Leerdam i.c.m. Hardinxveld-Giessendam - beroepen: R.H. Knigge te Amsterdam-Zuidwest

Zwolle-West - beroepen: G.J. Slotman te Dalfsen

Oost en West

Schooldagtoespraak 2008

Een paar maanden geleden was ik in Kiev in de Oekraïne. Ik had het voorrecht daar twee weken college te mogen geven aan het gereformeerde seminarie dat gesteund wordt vanuit de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en door Presbyteriaanse Kerken in de Verenigde Staten. Onze universiteit heeft een afspraak met dat seminarie dat wij jaarlijks een serie colleges daar verzorgen. Verschillende collega's van mij zijn daar al een of meerdere keren geweest. Voor mij was het de eerste keer. Het was een indrukwekkende ervaring.

B. Kamphuis ■

Twee weken lang heb ik daar lesgegeven over de leer van de Heilige Geest aan een veelkleurige groep studenten: gereformeerden, presbyterianen, baptisten en zelfs een voormalige communist; allemaal mensen die verantwoordelijkheid dragen in hun vaak kleine gemeenten en snakken naar gereformeerde theologie. Maar vandaag wil ik het met u over iets anders hebben. Ik had ook de gelegenheid iets van Kiev te kunnen zien, een prachtige oude stad, de bakermat van de Russische orthodoxe kerk. Zo bezocht ik daar de duizend jaar oude Sophiakathedraal: een werkelijk schitterend gebouw in het hartje van de stad, met gouden koepels, eeuwenoude mozaïeken en prachtige iconen. Die kerk is zo mooi, als je daar binnen bent, lijkt het wel de hemel op aarde. Ik dacht toen ik daar was: hier heb je eigenlijk geen geloof meer nodig. Je ervaart haast lijfelijk, zichtbaar en voelbaar, de aanwezigheid van God.

hier moet je het doen met geloof alleen

In dezelfde tijd ben ik ook een paar keer in de Gereformeerde Kerk in Kiev geweest: een eenvoudig zaaltje, in een wat vervallen flatgebouw in een verre buitenwijk van die miljoenenstad. Ook dat was een bijzondere ervaring: een kleine, hecht aan elkaar verbonden gemeenschap. De dienst lijkt op onze kerkdiensten, afgezien van het feit dat er veel meer inbreng

van gemeenteleden is. Maar het accent ligt, net als bij ons, op de prediking van het evangelie van Jezus Christus. Geen iconen, geen gouden koepels, geen verstilde gewijde sfeer, maar het Woord van God. Ik dacht: het is hier precies andersom als in de Sophiakathedraal. Hier moet je het doen met geloof alleen.

Het filioque

Ik heb verband gezien tussen die ervaring en een heel oude kwestie in de theologie. We noemen die kwestie met een technisch-theologische term 'het filioque'. Het gaat om de vraag of de Heilige Geest uitgaat van de Vader alleen, of van de Vader en van de Zoon. 'Filioque' is Latijn en betekent: 'en van de Zoon'.

In de geloofsbelijdenis die onder ons bekend staat als de Geloofsbelijdenis van Nicea komt het 'filioque' voor. Ik geef de tekst zoals die in het Gereformeerde Kerkboek staat: 'Wij geloven... in de Heilige Geest, die Here is en levend maakt, die van de Vader en van de Zoon uitgaat, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten'.

Bij deze belijdenis moet ik een paar opmerkingen maken. *In de eerste plaats:* eigenlijk is dit niet de Geloofsbelijdenis van Nicea, maar de Geloofsbelijdenis van Constantinopel. Het Concilie van Nicea was het eerste oecumenische concilie en vond plaats in 325 na Christus. Dat concilie heeft de leer van Arius afgewezen. Arius ontkende de wezenlijke godheid van Christus. Nicea 325 stelde een geloofsbelijdenis op, waarin werd gezegd dat Christus één van wezen is met God de Vader.

Maar in de jaren daarna kwam er ook discussie over de leer van de Heilige Geest. Toen werd het tweede oecumenische concilie bijeengeroepen, dat van Constantinopel 381. Dit concilie nam de Geloofsbelijdenis van Nicea over, maar gaf er een aantal aanvullingen bij, die vooral betrekking hadden op de godheid van de Heilige Geest. Dat is de Geloofsbelijdenis die wij nu de Geloofsbelijdenis van Nicea noemen. Maar de officiële naam van deze belijdenis is 'Niceno-Constantinopolitanum'.

In de tweede plaats: in de oorspronkelijke, Griekse, tekst van de Geloofsbelijdenis stond alleen maar dat de Heilige Geest uitgaat 'van de Vader'. Dat was ook wel logisch, want de mensen die de godheid van Heilige Geest bestreden, vonden juist dat de Heilige Geest niet de Geest van God de Vader was, maar alleen maar de Geest van de Zoon van God, Jezus Christus, en daarom van een lagere orde, niet echt God. Dus toen het concilie de godheid van de Geest wilde belijden, zei het uitdrukkelijk: de Geest gaat van de Vader uit. Dat betekende: De Geest is ook helemaal echt God, net zoals de Vader en de Zoon. Daarom aanbidden en verheerlijken we Hem ook samen met de Vader en de Zoon.

Schisma

Maar wat is er daarna gebeurd? De Geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel werd van het Grieks in het Latijn vertaald. Het Grieks werd gebruikt door de christenheid in het Oosten, het Latijn in het Westen. In dat Latijnse Westen kreeg de theologie van Augustinus heel veel invloed. Augustinus heeft een prachtige studie geschreven over de drie-enige God. Daarin zegt hij: je moet de Geest zien als de band van de liefde tussen God de Vader en zijn Zoon. God de Vader heeft zijn Zoon lief en de Zoon heeft de Vader lief met een eeuwige, onverbreekelijke liefde. Dat is de Heilige Geest. Omdat die liefde wederkerig is, gaat de Geest uit 'van de Vader en van de Zoon': filioque.

Op een gegeven ogenblik duikt dan dat woord 'filioque' op in een Latijnse versie van de Geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel. Voor het eerst wordt die invoeging officieel vastgelegd op een concilie in Toledo in het jaar 589. Toledo ligt, zoals u weet, in Spanje, helemaal in het verre Westen. De Griekssprekende kerken in het Oosten wisten daar helemaal niets van. Pas eeuwen later komen ze achter die wijziging.

dat is de Heilige Geest

Logisch dat ze dan kwaad worden: het was oorspronkelijk hun belijdenis. Zonder hun medeweten hebben de Latijnse kerken in het Westen die belijdenis veranderd. Zij protesteren heftig. Maar zonder resultaat. Integendeel, een naamgenoot van de huidige paus, paus Benedictus VIII, voert in het jaar 1014 het filioque officieel in in de tekst van de belijdenis die gebruikt werd in de Romeinse mis. Hij wil daarmee ook demonstreren dat hij als paus en als opvolger van Petrus het te zeggen heeft in de wereldkerk en dat ze ook in het Oosten moeten accepteren dat hij het primaat heeft.

Maar in het Oosten accepteren ze dat helemaal niet. In 1054 komt het tot het Grote Schisma tussen Oost en

West. Het filioque heeft daarin een belangrijke rol gespeeld. Sindsdien zijn de Oosters Orthodoxe kerken hun eigen weg gegaan: in Griekenland, in Oost-Europa, ook in de Oekraïne en in Rusland.

Oosterse spiritualiteit

Bij die eigen weg hoorde ook dat ze een hele theologie ontwikkelden die gebaseerd was op de afwijzing van het filioque. Hoe dat precies in zijn werk is gegaan, kan ik nu niet met u nagaan. Daaraan zijn allerlei namen verbonden en er zijn ook heel veel discussies en conflicten over geweest. Maar het uiteindelijke resultaat is het belangrijkste. Dat resultaat was dat er in de Oosterse theologie en spiritualiteit, geloofsbeleving, een scheiding is gekomen tussen Christus en het Woord van Christus aan de ene kant, en het werk van de Heilige Geest aan de andere kant.

In de Oosterse visie is het mogelijk dat er rechtstreeks contact is tussen de gelovige en goddelijke krachten, goddelijke energieën zeggen ze. Die ervaring van het goddelijke kun je b.v. krijgen door langdurige stilzwijgende meditatie. Dan zie je op een gegeven moment eigenlijk in jezelf het licht van de goddelijke heerlijkheid, het Taborlicht noemen ze dat, het licht dat op de berg van de verheerlijking, volgens de traditie de Tabor, ook Christus omstraalde.

Maar met die goddelijke energieën kun je ook in contact komen door eerbiedig iconen te bekijken, te kussen, te vereren. Of in de liturgie, door de geur van wierook en door de gewijde muziek en door het bijwonen van de eucharistie. De hemel komt letterlijk op aarde. Goddelijke krachten omgeven ons. Dat is de ervaring die zo'n Oosters Orthodox kerkgebouw wil oproepen en ook werkelijk weet op te roepen. Het suggereert rechtstreekse gemeenschap met God, dus zonder het Woord en zonder geloof in het Woord. Natuurlijk wordt het geloof en het belang van het geloof niet ontkend. Maar het speelt geen rol in het zien van het Taborlicht, in het ervaren van goddelijke krachten.

Mijn gevoel in de kathedraal in Kiev was dus maar niet alleen een gevolg van de schoonheid en de ouderdom van die monumentale kerk. De Sophiakathedraal is momenteel niet meer in gebruik als kerk, maar als museum. Maar dat heeft niets veranderd aan het spirituele doel van heel de inrichting en sfeer. Alles is erop gericht het gevoel op te wekken van de hemel op aarde. Je waant je al in hemelse sferen. God lijkt inderdaad zichtbaar en tastbaar aanwezig te zijn.

Gereformeerde spiritualiteit

Wat is dat dan anders in dat eenvoudige zaaltje van de gereformeerde kerk in Kiev. Zeker, met de bescheiden middelen die men heeft, is het allemaal zo netjes mogelijk gemaakt. Als je het grauwe flatgebouw aan de buitenkant ziet, verwacht je niet daarbinnen zo'n keurige en gezellige kerkzaal aan te treffen. Maar het is in geen enkel opzicht de hemel op aarde. Er wordt enthousiast gezongen en er treedt zelfs een soort kerkkoortje op. De begeleiding is in goede handen bij ds. Harry van de piano. Maar ook de muziek is er niet op gericht je in hogere sferen te brengen.

Maar daar klonk wel de naam van Jezus Christus. De Schriften werden gelezen en uitgelegd. Aandachtig werd

de preek gevolgd. Er werd voorbede gevraagd voor gesprekken met ongelovige collega's of burens: dat zij ook Jezus zouden mogen leren kennen. Zonder geloof viel er daar maar weinig te beleven. Maar in het geloof werd daar waar wat er staat in brief aan de Hebreënen: 'U staat voor de Sionsberg, voor de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem, en voor duizenden engelen die in vreugde bijeen zijn, voor de gemeenschap van eerstgeboeren, die in de hemel ingeschreven zijn, voor God, de rechter van allen, en voor de geesten van de rechtvaardigen, die tot volmaaktheid gekomen zijn, voor de bemiddelaar van een nieuw verbond, Jezus, en voor het gesprengde bloed dat krachtiger spreekt dan dat van Abel' (Hebr. 12:22-24).

het is in geen enkel opzicht de hemel op aarde

Het prachtige van deze tekst is dat die uitloopt op Jezus, onze Verlosser. Geestelijke krachten, hemelse ervaringen, worden ons deel door het geloof in Hem, door het luisteren naar zijn woord. Dat is de betekenis van het filioque: de Zoon en de Geest kunnen nooit los van elkaar gedacht worden. Hun werk is onverbrekkelijk aan elkaar verbonden. Wat de Geest geeft, is geloof in Jezus Christus: 'Niemand kan ooit zeggen: 'Jezus is de Heer', behalve door toedoen van de Heilige Geest' (1 Kor. 12:3). En wat Jezus Christus ons geeft, is de gave van zijn Geest. De verhoogde Christus doet zijn Geest op ons neerdalen vanuit zijn hemelse heerlijkheid, zo zegt Petrus op de Pinksterdag (Hand. 2:33). Daarom kies ik in geloof voor dat zaaltje van de gereformeerde kerk in Kiev en niet voor die schitterende kathedraal.

Actualiteit

De tegenstelling over het filioque was ooit een tegenstelling tussen Oost en West. Dat is het niet meer. Want gereformeerde christenen uit het Oost-Europa belijden hetzelfde geloof in de Geest van Christus als wij in West-Europa. Anderzijds zijn er ook in de Westerse christenheid velen die de Heilige Geest losmaken van het geloof in de naam van Jezus Christus. Om een voorbeeld te noemen: Als in Pinkstertheologie of in charismatische theologie de doop met de Heilige Geest gezien wordt als een hogere fase dan het geloof in Jezus Christus, dan heb je eigenlijk met dezelfde problematiek te maken, als bij de ontkenning van het filioque: Christus en de Geest worden losgemaakt van elkaar. Als je in Christus gelooft, dan heb je alleen nog maar het begin: de doop met de Geest moet dan nog komen. Het filioque zegt daartegenover: Christus en de Geest zijn onverbrekkelijk met elkaar verbonden. Dat laat zien dat deze kwestie niet alleen maar historisch van belang is, of als je te maken krijgt met de Oosterse Orthodoxie. Ook in onze situatie is het nodig om te blijven benadrukken dat de Geest uitgaat van de Vader en van de Zoon.

Conclusies

Ik wil eindigen met een drietal concluderende opmerkingen.

In de eerste plaats: er is alle reden voor de westerse christenheid om zich te schamen voor de wijze waarop het filioque gehanteerd is. De slinkse wijze waarop het in de Geloofsbelijdenis is ingevoegd, de pauselijke macht waarmee het is doorgevoerd, waarbij het risico van een kerk-scheuring op de koop toe is genomen: het zijn geen dingen om trots op te zijn. Wat dat betreft past ons tot vandaag toe bescheidenheid tegenover de Oosterse christenheid. *Historisch gesproken* is het filioque niet te verdedigen.

Maar in de tweede plaats: *bijbels gesproken* is het heel goed te verdedigen. Ik noemde al een aantal schriftgegevens waarin de nauwe band tussen Christus en de Geest wordt aangegeven. Er wordt in de Bijbel gezegd dat God de Vader de Heilige Geest zendt namens Christus (Joh. 14:26). Er wordt ook gezegd dat Christus de Geest zendt van de Vader naar zijn discipelen (Joh. 15:26). Dat geeft al genoeg reden om te zeggen dat de Geest uitgaat van de Vader en van de Zoon. Ik ben er van overtuigd dat het in onze huidige geestelijke situatie van groot belang is dit vast te houden en te doordenken. Er wordt vaak veel nadruk gelegd op de behoefte aan geestelijke ervaringen en op het verlangen naar meer van de Geest. Maar die behoefte en dat verlangen kunnen alleen op bijbelse wijze vervuld worden, als de band tussen de Geest en Christus wordt vastgehouden.

In de derde plaats: er is ook alle reden om over de aard van die band met elkaar te blijven nadenken. Is werkelijk het enige wat daar over te zeggen is, dat de Geest ook van de Zoon uitgaat? Er is toch niet alleen de beweging van Christus naar de Geest, Christus zendt de Geest, laat de Geest uitgaan, er is ook een beweging van de Geest naar Christus: de Geest is het die Christus uit Maria geboren laat worden, die op Christus komt als Hij gedoopt wordt in de Jordaan, die Hem toerust en uitzendt voor zijn werk. De Geest zendt ook Christus. Een spannende vraag is: wat betekent dat voor ons? Dezelfde Geest, die Christus heeft gezonden, komt ook op ons. Houdt dat niet in dat wij het beeld van Christus mogen gaan vertonen, dat wij mogen delen in zijn zending? Vul dat maar eens concreet in!

U merkt wel dat de vragen rond het filioque te maken hebben met het hart van ons geloofsleven en van ons christenzijn. Moge ons nadenken erover staan in dienst van dat grote doel, waarover de Geloofsbelijdenis van Nicea spreekt: dat de Geest samen met de Vader en de Zoon door ons wordt aanbeden en verheerlijkt. Lof zij de drie-enige God, zoals het was vanaf het begin, nu en tot in alle eeuwigheid!

Prof. dr. Barend Kamphuis is hoogleraar aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Met dank aan Louis Runhaar.

Over het filioque bestaat een stroom aan literatuur. Een recente behandeling vanuit gereformeerd gezichtspunt is: G. van den Brink, 'En van de Zoon? Overwegingen bij de uitgang van de Heilige Geest' in A. Baars e.a. (red.), *Charis. Opstellen aangeboden aan prof. dr. J.W. Maris, Heerenveen: Groen 2008, 36-44*

Zwolse zaken (13)

Indrukken van een synodelid

Een hele dag vergaderen met bewolkt weer en zelfs een beetje regen is goed te doen. En als we voor het warm eten 's avonds een stukje moeten wandelen dan liggen er zelfs paraplu's klaar om de synodeleden en gasten droog over te laten komen. Maar twee dagen vergaderen met stralend zonnig weer is echt afzien. Was het daarom dat we zaterdagmiddag als synode 'een uitje' hadden?

S. Verkade ■

Synode aan de wandel

Deze zaterdag 20 september was het 'vroeg' middageten geblazen, want we moesten ons op tijd melden op het stadhuis van Zwolle. Door het moderamen was al gezinspeeld op aangepaste kleding en voor degenen die geen stropdas of vlinderstrik bij zich hadden, die konden bij de koster terecht om een servet af te halen...! Vanwege het mooie weer werd er eerst een groepsfoto gemaakt (we waren nu toch 'gekleed'). De synodefotograaf was er om dat onder het toezicht van de 'meisjes van het secretariaat' te doen.

En dan op naar het stadhuis. Vanwege het bezoek van H.M. Koningin Beatrix aan Zwolle was er voor de synodeleden een speciale route vastgesteld en in het centrum een aparte parkeerplaats aangewezen. Bij het stadhuis werden we verwelkomd door de heer S.J.C. Cnossen (CU wethouder) en na ontvangst met koffie en gebak kregen we een presentatie met uitleg over de stad Zwolle, belicht vanuit het verleden en begeleidt met kleurige dia's. Ook onze preses kon nog een woordje kwijt en had zich verdiept in de Zwolse historie. Hij sprak o.a. over Wessel Gansfoort en Thomas à Kempis. Ook was er reeds een Synode in Zwolle (1854), waar besloten werd tot een opleiding voor predikant en toen viel de keus niet op Groningen of Zwolle, maar op Kampen.

Na een rondleiding door het stadhuis (incl. uitzicht over Zwolle vanaf de bovenste verdieping) kregen we een rondwandeling door het oude centrum, met uitleg van de wethouder zelf. Als synodeleden gingen we niet met lege handen naar huis, want in een gevuld tasje met enig pr-materiaal van en over Zwolle was er voor de heren synodeleden (jawel) een stropdas en voor de dames een halsdoekje.

Veel thuiswerk

Werd er ook nog synodewerk gedaan deze week? Ja, zeker, ondanks het mooie zonnige weer, daarom hierboven het wat ontspannen slot van een voor velen weer drukke week.

Achter de schermen is er hard gewerkt. En dat begint al op maandag. Je merkt dat de laatste synodeweek zijn aangebroken, dus alles wat nog niet klaar is moet voorge-

werkt worden om op tijd via het moderamen op de synodetafel te liggen. Dus veel thuiswerk deze periode, of als commissie in kleiner verband. Wat dacht u van al die financiën die in de laatste weken nog geagendeerd staan en waarvan de gegevens pas op het laatste moment binnenkomen? Je begrijpt in dit e-mail tijdperk niet hoe men dat vroeger voor elkaar kreeg.

De dinsdag is de vaste vergaderdag van het moderamen in Zwolle en daar behoort ieder zich op te richten, want daar wordt vooraf gekeken of de gegevens geschikt zijn om doorgestuurd te worden en wordt er naar aanleiding daarvan nog wel eens wat met de agenda geschoven.

De gezamenlijke synodevergadering die ook deze week weer op vrijdag begon, stond nu onder leiding van de 2^e preses ds. B. Luiten, aangezien ds. A. de Snoo wegens familieomstandigheden afwezig was en pas 's avonds weer zijn plaats kon innemen. Ook enkele andere synodeafgevaardigden (waaronder uw synodeverslaggever ds. W. Tiekstra) waren afwezig en werden vervangen door secundi.

Als eerste werd de brief voorgelezen van de kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) waarin werd meegedeeld dat de kerkenraad gehoord de gemeente heeft besloten om eerst de afhandeling van de verdere bezwaarschriften af te wachten, die door de kerkenraad en/of zijn predikant in de zaak van Kampen-Noord op de synodetafel zijn gelegd. Als de synode de behandeling van ook deze bezwaarschriften heeft afgerond en haar besluiten heeft bekendgemaakt, zal de kerkenraad aan de hand van het totaalbeeld van de synodebesluiten zich verder over de zaak beraden.

Aanvullende steun

De vrijdag stond overdag in het teken van missionaire zaken en dat begon met ASE (aanvullende financiële steun van evangelisatieprojecten o.a. te Gent, Venlo, Bergen op Zoom, Lichtenvoorde, Maastricht en Amsterdam). Voor de vakantie al uitvoerig aan de orde geweest, nu nog de afronding. Na tussentijdse bemoeienis van de classis Amsterdam-Leiden van juli 2008 kon nu aan de verzoeken worden voldaan. Dat betekent echter ook dat deputaten het werk in Amsterdam diepgaand moeten evalueren

en dat de door de classis gevraagde steun aan Stroom slechts gegeven wordt bij wijze van uitzondering. Overigens geldt voor alle genomen of te nemen besluiten die financiële consequenties hebben, dat die besluiten voorlopig worden genomen en er door de synode pas definitief 'ja' of 'nee' wordt gezegd als in de laatste synodeweken de financiën onder leiding van het deputaatschap Financiën & Beheer worden vastgesteld. Want dan zijn alle financiële wensen verzameld, op een rij gezet en kan pas beoordeeld worden of alles haalbaar is of slechts een deel.

Punt van bespreking was ook de vraag wanneer projecten qua financiële steun beëindigd zijn, zgn. terminering van ASE steun. Dat is als een gemeente kan worden geïnstitueerd en de ambten worden ingesteld. Zo werd aan het verzoek van Venlo niet voldaan om voor hen een uitzonderingspositie te creëren. En inzake Gent (België) werd besloten dat er reden is de afbouw van ASE steun op een zodanige wijze toe te passen dat die recht doet aan de eigen situatie van Gent.

Ook werd vrijdag het missionair beleid van DTEG (Deputaten Toerusting Evangeliserende Gemeente) goedgekeurd. Dit deputaatschap krijgt als extra opdracht mee o.a. visie te ontwikkelen, incl. het aangeven van kaders voor de nieuwe vormen van gemeentestichting en dat m.b.v. door de PS Holland-Noord gegeven handreiking en in nauwe samenwerking met deputaten ASE en ZHT + de TUK. Verder werd niet alleen besloten inhoud en doelgroep van het evangelisatieblad *ZOUT* te verbreden, maar werd ook toestemming gegeven het blad m.i.v. volgend jaar 4x per jaar op alle kerkadressen te laten bezorgen. Tenslotte werd toestemming verleend om ruimte en middelen te scheppen tot vrijstelling van theologisch geschoolde personen (geen vaste aanstellingen) om missionaire visies en strategieën op te zetten en te doordenken.

In dat kader werd de synodeleden een boekje aangeboden van de hand van ds. Klaas van den Geest onder de titel *Kerk waar ben je*. De schrijver geeft daarmee een handreiking om als kerk doelgericht te werken aan missionaire gemeenteopbouw. Onder zijn leiding focust de synodevergadering zich op een aantal punten uit het boekje en worden enkele vragen beantwoord over de visie van de missie. Ook werd waardering en dank uitgesproken aan het adres van de kerk van Hengelo, die zijn predikant ds. Van den Geest vrijstelling gaf voor een deel van zijn werk in de gemeente zodat dit boekje tot stand kon komen. Tenslotte werd ook besloten te blijven deelnemen aan het werk van de stichting Evangelie&Moslims. En dat je om iets voor elkaar te krijgen niet altijd voorstellen nodig hebt, bleek in de bespreking toen deputaten, na een vraag daarover, toezegden op hun internetsite meer aandacht te zullen geven aan de Emmaüscursus, mede vanwege jaarlijks terugkerende vragen over de betrouwbaarheid en het gereformeerde gehalte van de Alphacursus.

Doe-overleg

Vrijdagavond werd het meerderheids- en minderheidsrapport van DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid) besproken over het zgn. DOE overleg (Deputaten Overleg Eenheid). Dat gaat over overleg met CGK, GKv en/of NGK-kerken die plaatselijk al vergaande contacten hebben. Zo vergaand, dat ze een samenwerkingsgemeente vormen, gezamenlijk erediensten beleggen en feitelijk één

gemeente zijn, maar formeel niet. Zo hoort de samenwerkingsgemeente bij twee of zelfs drie verschillende kerkverbanden. Dat geeft dan vragen en problemen, want landelijke regels en afspraken van de drie kerken verschillen onderling. Ook geeft dat veel extra werk om in de verschillende kerkverbanden mee te draaien.

Het meerderheidsrapport komt met voorstellen (o.a. eenheidsgemeente) die voor de minderheid te ver gaan. Het minderheidsvoorstel vraagt juist van de plaatselijke kerken terughoudendheid, zolang er op landelijk niveau belemmeringen zijn, en die zijn er nog steeds gezien eerder genomen besluiten. De vraag is: hoe ver je mag gaan? Volledige plaatselijke eenheid tussen verschillende kerken, of gaat het juist om de eenheid binnen het eigen kerkverband? Hoe ga je om met de vreugde en dankbaarheid dat kerken elkaar plaatselijk vinden en met de zorg dat dit ten koste van de geloofseenheid binnen het eigen verband op landelijk niveau gaat?

Tijdens de synodevergadering liepen de meningen even ver uiteen als bij deputaten. Er is niet vanuit de kerken om gevraagd en als in een 'eenheidsgemeente' predikanten uit de verschillende kerken welkom zijn, kunnen dat dus ook vrouwelijke predikanten zijn? Ook werd de behoefte gevoeld voor nader gesprek over de 'katholiciteit van de kerk' en het geloof in een 'heilige algemene christelijke kerk', zoals iedere zondag in de kerken wordt beleden. Na deze eerste ronde werd besloten dat deputaten met verder uitgewerkte antwoorden en mogelijk aangepaste voorstellen terugkomen zodat binnenkort geprobeerd kan worden deze discussie tot een goed einde te brengen.

Zaterdagmorgen werd het voorstel van de PS Gelderland besproken om de bijbelcitaten van de belijdenisgeschriften te laten aanpassen aan de NBV. Al spoedig bleek dat er meer komt kijken, nl. de belijdenisgeschriften geheel om te zetten naar de taal van deze tijd. Dat dit geen taak is voor synodeleden, bleek al gauw uit de moeilijke termen die ter vergadering gesproken werden als NBVisering, contextualisering e.d. Verder kwam uit de discussie dat wij als GKv-kerken niet het alleenrecht hebben op de belijdenisgeschriften en dit samen met andere kerken moeten aanpakken. Daarbij wordt gedacht aan bijv. de CGK, NGK en PKN. Dus geen specifiek vrijgemaakte belijdenis. Complicerende factor bij het gebruik van de NBV in de belijdenisgeschriften is dat sommige bijbelteksten anders zijn vertaald, waardoor ze niet direct meer als bewijstekst kunnen dienen. En ook daar moet een oplossing voor worden gevonden.

U begrijpt: Ook dit onderwerp komt op een latere synodevergadering weer aan de orde.

Zaterdag is besloten dat de volgende synode in Harderwijk wordt gehouden. Enkele leden van o.a. het moderamen hebben de situatie daar bekeken en constateerden dat de faciliteiten in orde zijn. Ook de kosten en de kerkenraad ter plaatse zien de organisatie wel zitten.

Dat de synode z'n einde nadert was te merken aan het afscheid nemen van een tweetal primi afgevaardigden uit Drente en Zeeland, nl. de brs. P.H. de Boer (Zuidlaren) en A. Bentschap Knook (Axel). Zij maken een reeds eerder geplande buitenlandse reis van enkele weken, die uitloopt tot na de voorziene sluitingsdatum van de GS (medio oktober).

Siem Verkade te Vlaardingen.

Rugzak met ethische adviezen

Gerrit de Kruijf (1952) geeft acht adviezen voor de levensreis. Mee te nemen in de rugzak op de levensreis. De Kruijf is hoogleraar ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit te Leiden. Zijn nieuwe boek *Ethiek onderweg* is de moeite meer dan waard. Aan te bevelen om regelmatig uit de rugzak te halen. De ethicus geeft waardevolle adviezen, heeft genuanceerde opvattingen, is scherp en confronteert door te gangbare stellingen ter discussie te stellen.

J. Westert ■

Ethiek is denken bij het leven. Hoe moet ik reageren, wat is goed om te doen, wat is kwaad, waar moet ik voor kiezen. Het leven gaat voorop. Tijdens de levensreis ontstaan er problemen, rijzen er vragen, je probeert daarover na te denken, te lezen misschien. Wij zijn onderweg van oud naar nieuw. Jezus komt iets nieuws brengen en God verzekert dat het nieuwe staat als een huis. Die hoop doet leven, stelt De Kruijf tegenover de verabsolutering van het aardse leven, doordat het geloof in een dag dat alles nieuw wordt, verzwakt of weggevalen is (dood is dood, wees blij dat het leven geen zin heeft). De seculiere moraal is grotendeels gebouwd op contractuele procedures rond rechten en plichten. Tegen een gevaarlijke verabsolutering van het aardse bestaan vraagt De Kruijf aandacht voor de toekomstverwachting, eschatologie. Gedurende vele eeuwen is deze sterk individueel versmald geraakt.

Verkwikkende rust(dag)

Ethiek onderweg begint met de viering van de zondag. De rust van zondag wordt op een ontspannen wijze als richting voor het leven gewezen. Vier de zondag, neem er de tijd voor, het gaat niet om een krampachtig te handhaven verbod op werk. 'Het feestelijke krijgt vorm in het samenkomen van de gemeente. Na zes scheppingsdagen ontbrak nog de menucha: de kalmte, de klaarheid, vrede en rust. Precies dat wordt de mens met de schepping van de sabbat gegund, op de wijze van voorsmaak, als iets om zuinig op te zijn, te koesteren, te 'heiligen'.' Als reisgenoot neemt hij in het advies over de zondag Fernando Savater mee. Een Spaanse filosoof, die een niet-godsdienstige bespreking van de tien geboden heeft geleverd. Savater ontmaskert de tijdgeest, zo ook bij de zondag. 'Vrije tijd is vermoeiender dan werken. Mensen komen vaak verkreukeld uit hun weekend en keren dikwijls uitgeput terug van vakantie'. Ons tijdperk is dat van de 'revolutie van de vrije tijd'. Vrije tijd is tegelijkertijd een ideaal en een doel van veel mensen geworden. Het is onlosmakelijk verbonden met een zware taak, namelijk niet aflatende consumptieve arbeid. Vrije tijd is op jacht gaan naar pret, je inspannen om te genieten. Vakantie en weekend in het zweet uws aanschijns, zogezegd. In 'vier de zondag' geeft De Kruijf een verkwikkende invalshoek voor het gesprek over de rustdag. Het is zelfs een goede reflectie op de acti-

vistische wijze van invulling van de erediensten, die soms over je wordt uitgestort.

Slaaf van participatie

Kritisch is De Kruijf over arbeid. Het is zwoegen en zweeten tot aan je dood. Er is dus in principe niets leuks aan. Mensen zijn slaven van de participatie. 'Lang heb ik gedacht dat het advies moest luiden je ziel in je werk te leggen, zodat het werk niet alleen een instrument is om aan geld te komen maar ook een activiteit waarin je je identiteit beleeft en tot uiting brengt. Maar daar ben ik van teruggekomen', aldus De Kruijf. 'Zelfontplooiing is een mooi ideaal, maar het krijgt in economische context gemakkelijk iets elitairs (met trouwens de dreiging van burn-out als destructieve keerzijde). De grootste kunst is de betekenis van werk te relativeren. 'Als we werkelijk man en vrouw naast elkaar zien staan en dan hoog opgeven van de rol van arbeid in zelfverwerkelijking, wordt de zorg al snel het kind van de rekening'. 'Niet alleen het kapitalisme, ook de automatisering en de technologisering van de samenleving ondermijnen elke mogelijkheid om arbeid te ideologiseren.' Het gevolg van deze vervreemding binnen de christelijke ethiek herken je het beste daar waar roeping en arbeid samenvielen, het geloof in roeping als zodanig in een crisis is gekomen. Met het begrip roeping kunnen we inderdaad nauwelijks meer uit de voeten. Toch voldoet die benadering niet. De roeping om voor Gods aangezicht te leven als schepsel vraagt om een levenswijze, ook in ons werk, die verrijkt en ons leven niet in twee gescheiden delen splitst. De Kruijf ondersteunt zijn herbezinning op de zin van arbeid in ons leven door een bijdrage van reisgenoot Alain de Botton en een tekst van Hanna Arendt. Hij kraakt een tamelijk kritische noot over de zin van de arbeid. Het is de moeite waard op dit thema nog een keer apart in te gaan, want er is ook nog zoiets als 'zegen van de arbeid' (Bavinck) zonder die volledig in het perspectief van de zelfontplooiing te plaatsen. Bovendien heeft de bezinning op arbeid zin omdat het begrip 'participatie' in onze maatschappij zo dominant en drijverig is geworden, dat een reflectie over een gezond arbeidsethos nuttig is.

Jij bent de verlosser niet

Gerechtigheid blijft een veel besproken thema in de ethiek. De Kruijf spits het toe op persoonlijke betrokkenheid. 'Voor een goed leven is de eerste leidraad je niet gedachteloos wentelen in de rijkdom van het Westen, maar je krachten inzetten voor wie creperen en de prijs betalen voor onze welvaart. Anders lijken wij op die rijke man die elke dag feestviert en de arme lazarus niet ziet.' Het advies om te bidden voor de verlossing van de schepping is goed. Bidden is het beste dat we kunnen doen. Zonder Gods inzet zal de wereld in ongerechtigheid gevangen blijven. Maar bij bidden hoort natuurlijk het zelf verzinnen van dingen die helpen; ook al weet je dat jij de verlosser niet bent! De Kruijf formuleert hier scherp en direct. In het hoofdstuk over *genieten van het leven* staat de schrijver stil bij comfort en plezier. Ze zijn niet het doel van het leven maar helpen de dienst in de wereld energiek te vervullen. Rijkdom biedt ook de gelegenheid tot delen. Hij bespreekt in dit kader overconsumptie en de deugd van de matigheid, maar vooral viel mij de kritische noot op over de mens die ontevreden blijft met zichzelf en daarom met de wereld (Fukuyama). Het aspect van verveling die niet onschuldig is. Die verveling zien we ook in de politiek. Politieke verveling is nauw verbonden met consumptieve verzadiging en uit zich tegenwoordig ook wel in 'zinloos geweld'. Opnieuw een scherpe waarneming, die noopt tot goed verstaan van *genieten van het goede leven*.

Derde partij

In het hoofdstuk over de overheid bespreekt De Kruijf de zegen van de geweld beteugelende overheid. Overheden zijn scheidsrechters in menselijke verhoudingen. Onderling lijken de overheden echter op individuele mensen. Daarom is het van groot belang om de 'derde partij' ten opzichte van hen te versterken: de Verenigde Naties. Door de globalisering van het leven dienen we ons er van bewust te zijn dat ons handelen door de moderne technologie zo nauw verbonden is met het handelen van mensen elders op de wereld dat een staat nauwelijks meer als zelfstandig kan gelden. Dat maakt de Verenigde Naties en de Veiligheidsraad tot een harde realistische noodzaak. De Kruijf is een pleitbezorger voor de visie op de overheid die tot taak heeft het geweld tussen mensen te beteugelen en minder als de opbouwer van de menselijke gemeenschap. Hij heeft als reisgenoot in deze bijdrage meegenomen: Piet Hein Donner, die uiteenzet dat de beeldvorming rond de overheid substantieel afwijkt van wat redelijkerwijs van de overheid mag worden verwacht. In de beeldvorming dichten we de overheid persoonlijke deugden toe, een grote almacht, doeltreffendheid en slagvaardigheid, nationaal versus internationaal. Voor een actueel gesprek over de taak van de overheid vanuit een christelijke visie is de actuele plaatsbepaling die De Kruijf meegeeft zeer de moeite waard.

Aanvaard elkaar

In de bijdrage over verschillen in de moraal gaat de schrijver van *Ethiek onderweg* in op democratie en tolerantie. De democratische staatsvorm functioneert moeizamer in een samenleving met vervagende grenzen en een ideologische confrontatie met de islam. Hij staat stil bij de waarde van verdragen waardoor samenleven mogelijk wordt. Een verdrag is een soort wapenstilstand. Dat is de methode die

Acht adviezen over de velden van het leven

1. Vier de zondag
2. Ga niet op in je werk
3. Strijd voor gerechtigheid
4. Geniet van het leven
5. Vertrouw het gebruik van geweld toe aan de overheid
6. Aanvaard verschillen in moraal
7. Blijf trouw aan wie je trouw beloofd hebt
8. Dank God voor het leven.

past bij tolerantie en respect. Op een wellevende wijze zoeken we naar de oplossing om personen vanwege hun overtuiging te respecteren, terwijl we de inhoud van hun overtuiging onvoldoende motief vinden voor democratie. De Kruijf wil te koele woorden als verdrag, tolerantie en respect verdiepen met aanvaarding. Aanvaarding vraagt om verdieping in de ander, hard nodig voor cohesie in de samenleving. Ik deel zijn opvatting, maar onderstreep ook zijn bedenkingen als blijkt dat overtuigingen zo strijdig zijn dat ze elkaar niet verdragen. Voor aanvaarding put De Kruijf uit o.a. Rom. 15:7: *Aanvaard elkaar daarom ter ere van God, zoals Christus u heeft aanvaard*. Zou de verwondering over onze aanvaarding door Christus geen politieke uitstraling kunnen hebben?

Meer dan huwelijk is familie

De Kruijf sluit af met een bijdrage over 'trouw beloven' en 'dank voor het leven'. Trouw is het antwoord van De Kruijf op echtscheiding. Als je trouw belooft, doe je dat voor het hele leven, zelfs door ont trouw heen. Het gaat om vasthouden tot de dood. Maar voordat De Kruijf tot de trouwbelofte komt, wijst hij er op dat je niet hoeft te trouwen, ook niet voor seksuele omgang. De Kruijf relateert het instituut burgerlijk huwelijk. In de christelijke traditie nemen we het huwelijk veelal als vertrekpunt met als gevolg dat alleengaanden en homoseksuelen sluitpost zijn. Hij pleit voor de herwaardering van een andere notie: de familie. Ieder mens wordt geboren in een niet vrijwillig gekozen netwerk van relaties: de familie. Inzetten op de notie 'familie' sluit de weg van het individualisme af, waarin mensen autonome subjecten zijn en relaties bijkomstig. De inzet op familie brengt een relativisering aan ten aanzien van individualiteit, zowel als ten aanzien van het huwelijk. De benadering van De Kruijf dwingt tot nadenken over in de gereformeerde traditie gangbare patronen, bijvoorbeeld ten aanzien van de positie van het huwelijk en samenwonen. Wie de verschillen in de praktijk op het gebied van huwelijk, samenwonen, seksualiteit en echtscheiding en de theorie opmerkt, moet niet om een confrontatie met de denklijn van De Kruijf heen willen.

Ethiek onderweg is een handzaam boekwerk. Het boek behandelt wel veel en is zeer compact geschreven. Het stelt veel thema's op een onorthodoxe wijze aan de orde. Bij elk thema laat de schrijver een interessante reisgenoot aan het woord. Het gangbare gedachtegoed staat soms even op lossen schroeven, maar De Kruijf doet zijn best ook alternatieve handreikingen te bieden. Ik heb het boek met veel genoegen gelezen. Het biedt veel aanknopingspunten om verder over door te spreken. Het is nuttige bagage voor je rugzak.

Jan Westert is redacteur van *De Reformatie*. Reacties: jan@westert.nl

Ethiek onderweg, acht adviezen door Gerrit de Kruijf. Uitgeverij Meinema, Zoetermeer 2008, 145 blz. € 15,-

Pastoraat en dwangstoornissen

Dwangstoornissen, geen zonde maar ziekte

Zo'n twee procent van de bevolking lijdt aan een dwangstoornis. Dat is één op de vijftig Nederlanders. Mannen hebben er ongeveer even vaak last van als vrouwen. Bij mannen komt controle-dwang wat vaker voor, bij vrouwen smetvrees en wasdwang. De stoornis begint vaak al in of voor de vroege volwassenheid, soms al op kinderleeftijd. De meeste mensen schamen zich voor hun dwang, praten er niet over en voelen zich daarom erg eenzaam. Hier ligt een taak voor het pastoraat!

C. Roest ■

Een dwangstoornis bestaat meestal uit zowel dwanggedachten als dwanghandelingen. Dwanggedachten zijn gedachten, voorstellingen of impulsen die angst oproepen en dwanghandelingen zijn de rituelen die iemand uitvoert om de dwanggedachten te stoppen of de angst te verminderen. De dwanghandelingen kunnen zichtbaar zijn, bijvoorbeeld eindeloos handenwassen of controleren, maar ook onzichtbaar, bijvoorbeeld het opzeggen van psalmverzen in gedachten of het dwangmatig bidden.

Dwang en geloof

Dwang heeft bijna altijd een negatieve invloed op het geloofsleven, al is het maar omdat het mensen gevangen houdt in eindeloze handelingen, die uren per dag in beslag kunnen nemen, waardoor geen tijd meer overblijft voor gebed, bijbellezen en meditatie. Nog knellerder wordt het wanneer de dwanggedachten een religieuze inhoud krijgen zoals bij vloekdwang het geval is. Stel u zich voor dat u jarenlang gekweld wordt door vloekwoorden of andere godslasterlijke, seksueel perverse of agressieve gedachten die soms tot honderden keren per dag door u heengaan, zo erg dat u zelfs niet in de Bijbel kunt lezen of kunt bidden zonder door deze gedachten te worden gehinderd. Het is van groot belang dat hier pastoraal goed mee wordt omgegaan. Er kan veel steun uitgaan van een gesprek met een dominee of ouderling, zeker wanneer de ambtsdrager kennis heeft

van dwanggedachten en niet met averechts werkende adviezen komt. Zo las ik pas dat iemand te horen kreeg dat hij zijn gedachten "dood moest bidden" en ook maar steeds om vergeving moest vragen! Zo'n advies versterkt het dwanggedrag alleen maar.

Zondige gedachten en dwang

Vloekdwang is geen modeverschijnsel. John Bunyan heeft zeer geleden onder de meest uiteenlopende godslasterlijke dwanggedachten, zelfs toen hij inmiddels al predikant was! Ook Luther kende deze kwelling en de theoloog Simon Oomius schreef er in 1663 zijn bekende boekje 'Satans vuistslagen' over. Zowel Oomius als Luther zien de vloekgedachten als aanvechtingen van de duivel, die juist kinderen van God hier mee lastigvalt en dus niet als zonde tegen de Heilige Geest, waar mensen soms bang voor zijn. Negeer die gedachten, luidt hun beider advies. Doe maar of het kwa-jongens zijn die belletje trekken. Je hoort de bel wel, maar je doet er verder niets mee. Vrij vertaald: je signaleert de dwanggedachten wel, maar je neemt ze verder niet serieus. Ik ben van mening dat je dergelijke gedachten zelfs geen zonde kunt noemen, omdat het duidelijk is dat ze volkomen buiten iemands wil omgaan. Het is waar, wij dragen een wereld van zondige gedachten en gevoelens met ons mee. Het gebed van David in Psalm 139 vers 23 en 24 past ons allemaal. Een dwangstoornis is echter een ziekte, net als griep dat is. Het is

belangrijk om zondige gedachten en dwanggedachten van elkaar te leren onderscheiden. Kenmerkend voor dwanggedachten is de sterke angst die ze kunnen oproepen. Een gebed om genezing en bevrijding is hier op zijn plaats.

Behandeling van belang

Van welke dwangstoornis iemand ook last heeft, meestal is behandeling nodig om er vanaf te komen of ermee om te leren gaan. Ik voer daarom graag het pleidooi voor een goede cognitief gedragstherapeutische behandeling. Zo'n behandeling leert mensen hun dwanggedachten niet langer te beschouwen als zinvolle informatie. Een dwanggedachte zegt bijvoorbeeld niets over wie je bent als persoon. Veel jonge moeders, en vooral zij die een postnatale depressie doormaken, hebben wel eens de dwanggedachte om hun baby wat aan te doen. Vervolgens denken ze dat die gedachte laat zien dat ze slechte moeders zijn. Dat is absoluut niet het geval. Een andere denkfout is dat je met een dergelijke dwanggedachte het gevaar loopt werkelijk tot uitvoering ervan over te gaan. Ook dit is niet het geval. Een dwanggedachte is dus in feite niet meer dan een vervelende stoorzender in het hoofd. Het is te vergelijken met de SPAM in je mailbox. Die ga je niet openen en uitgebreid bestuderen, maar je verwijst het naar de prullenbak. Het is ook goed te bedenken dat vrijwel elk mens rare of vreemde gedachten heeft. Zolang je niet krampachtig gaat proberen deze gedachten niet meer te denken is er niets aan de hand. Wie dit wel probeert belandt in een strik, want het resultaat is dat je juist steeds vaker deze gedachte zult denken. Probeer maar eens vijf

minuten niet aan een roze olifant te denken. Wanneer je dat serieus probeert zal dat niet lukken!

Steun van omgeving

Gedragstherapie helpt ook om de dwanghandelingen te leren nalaten. Dat betekent: niet meer overdreven vaak controleren of wassen en ook niet langer dwangbidden of bijbellezen. Soms is het nodig dat iemand zich blootstelt aan datgene waar hij bang voor is, bijvoorbeeld door expres allerlei "besmette" voorwerpen aan te raken zonder vervolgens de handen te wassen. Het is zeer wenselijk dat er gedurende zo'n behandeling voldoende steun beschikbaar is. Hierin kunnen familie en vrienden, maar kan ook het pastoraat een rol vervullen. Zie niet de dwangpatiënt maar de dwang als de boosdoener en help hem of haar om gezamenlijk de dwang het hoofd te bieden. Dwanggedachten bedwingen kan alleen door je visie erop te veranderen. Daar is inspanning voor nodig van de patiënt, maar ook van zijn omgeving.

Dwangstoornissen staan dit jaar centraal op de landelijke dag Psychische Gezondheid op 10 oktober.

Eleos biedt behandeling aan mensen met dwangklachten. Voor meer informatie over dwangstoornissen en behandeling, zie www.eleos.nl. Voor contact met lotgenoten: CVADF, de Christelijke Vereniging voor Angst, Dwang en Fobieën, www.cvadf.nl

www.eleos.nl

www.cvadf.nl

Kees Roest is als klinisch psycholoog en gedragstherapeut werkzaam bij Eleos.

Wijzigingen in de redactie

Met ingang van de nieuwe jaargang (1 oktober 2008) hebben er enkele personele wijzigingen plaatsgevonden in de redactie. In de eerste plaats verlaat professor dr. B. Kamphuis de redactie. Hij heeft daarvan zo'n tien jaar deel uitgemaakt. Sinds 2004 vervulde hij ook een leidinggevende rol. Aanvankelijk in de kernredactie naast drs. G. J. van Middelkoop en na diens sterven in de functie van hoofdredacteur. De samenwerking met en de leiding van professor Kamphuis zijn altijd heel plezierig geweest. Hij combineerde een duidelijke koers met een ontspannen houding. Hij wees bijbels verantwoord een gereformeerde richting, maar altijd ingebed in een atmosfeer van werkelijke christelijke vrijheid. Ook voor het samenwerken binnen de redactie was dat plezierig. In de loop van de jaren schreef hij veel artikelen, altijd terzake en deskundig. Ze vielen op door een heldere en beknopte schrijfrant. Hij herintroduceerde in ons blad ook de vorm van het korte commentaar in één kolom en was in staat daarin krachtig een punt te maken. Nu wil

professor Kamphuis zijn energie op andere zaken richten. Redactie en lezers zijn hem veel dank verschuldigd. Gelukkig heeft hij toegezegd wel bijdragen te blijven leveren aan ons blad.

Ook drs. I.D. Haarsma treedt uit de redactie. Hij was niet zozeer een veel schrijvend lid ervan, maar is van grote waarde geweest voor de gezamenlijke bezinning en voor de verbetering van het redactionele proces dat achter het uitbrengen van een blad als *De Reformatie* ligt. Dr. J.H.F. Schaeffer, predikant te Wageningen maakt voortaan deel uit van de redactie. Hij was in de afgelopen maanden al betrokken geraakt bij ons werk. Met vertrouwen en verwachting zien we uit naar het vervolg. In ieder geval voorlopig vervult ondergetekende de functie van hoofdredacteur.

Voor de redactie,
A.L.Th. de Bruijne

WAT DOET U OP MICHA ZONDAG?

19 OKTOBER

19 oktober Micha Zondag: Raak betrokken bij de strijd tegen onrecht.
Sta (online) op tegen armoede, doe met uw kerk mee aan de Micha Zondag
of onderteken het Micha-manifest. Kijk op de website voor meer acties en
ondersteunende materialen voor u en uw gemeente.

→ WWW.MICHACAMPAGNE.NL

Deze advertentie is mogelijk gemaakt met financiële ondersteuning van het NCDO |

MICHA CAMPAGNE
HONGER NAAR GERECHTIGHEID